

(əvvəli ötən sayımızda)

...Vakurinin oğlu Mitridatın dövründə On Oqur qalasında oqurların xanının iqamətgahı yerləşirdi və xristianlığı qəbul edən oqur türkləri burda Xan adlanan ilk xristian məbədinin əsasını qoymuşdular. (Platon İoseliani, 1843, Səh. 25)

Fikrimizə görə gürcü çarı Qurq Aslan adındakı Qurq sözü iddia edildiyi kimi Qurd mənasında deyil, əslində, Oqur Aslan deməkdir. Oqur Aslan mənşəcə On Oqur türklərinə mənsub olub Hunların dövründə yerləşdikləri Gürcüstanda Oqur dövlətinin əsasını qoymuşdur.

Gürcüstan ərazisində məskunlaşmış turanlı boylardan biri də Kaspi tayfası olmuşdur. Bu etnonim öz adını Kaspi şəhərinin adında qoruyub saxlamışdır. Kaspiorda aparılan arxeoloji qazıntılara əsasən Bürünc dövründən (e.q. XXII-VIII) etibarən önəmli yaşayış məskənlərindən biri olmuşdur.

Zaqros dağlarının digər bir xalqı yunanların Kossi, Assurların Kassı adlandırdıqları xalqdır. Yunanlar bu adı Kaspilər şəklində də ifadə edirlər. Güney Elam ləhcəsində Kussi adlanan bu xalq bəzən kissi də adlanırdılar.

Coğrafiyaçı Strabon kassiləri Kaspi qapılarına qədər olan ərazilərdə yaşadıklarını, kaspi tayfasının kassilərlə eyni olduklarını, Kazvin şəhərinin və Kaspi dənizinin onların adından yarandığını fikrini irəli sürür. Kassilərin, yəni kassilərin məskunlaşdığı ərazi indiki Azərbaycan ərazisini təşkil edirdi. Onlar Urmiyə gölünün qzey əraziləri üzərindən gələrək təcridcən gölün doğu və güney istiqamətlərində genişlənmiş və Həmədandan Elam üzərindən Babilə gedən karvan yollarının keçdiyi əraziləri də öz nəzarətləri altına almışlar. Şərqdə Xəzərin güneyində Qurkaniya və hətta Hindistana qədər olan ərazi kassı və yakussilərin məskunlaşmış oldukları əraziləridilər.

Onların Anubani tanrısına etiqad Xəzər dənizindən başlayaraq Bəsre körfəzinə qədər olan ərazidə yayılmışdı. Kassilər Kaspi adlı tanrıya etiqad edirdilər, o kassilərin Ay tanrısı ola bilər, çünki Kaspi sözü babil dilində "gümüş" deməkdir. (Georg Hüsing. 1908, Səh. 28)

Qıpçaq ordasının xanı Atrak (Taturun babası) gürcü çarı IV Qurucu Davidin dövləti ilə onun müttəfiqi kimi Səlcuqlara qarşı mübarizədə 40 minlik qoşunu ilə onun xidmətinə daxil olmuş və indiki Qazax-Borçalı bölgəsində, hətta Tiflisdən Bərdəyə qədər olan ərazidə yerləşmişdi. David Atrakin qızı Turanduxt ilə evlənərək qıpçaqlarla qohumluq əlaqəsi qurmuşdur. Ona görə də Gürcüstan xronikası "Kartlistsxovreba"-da həmin ərazi taturların yaşadığı ərazi və azərbaycan türklərinin tatarlar adlandırmaqdadır. (Jizneopisanie üare Davida. 1990. Səh. 134)

Gürcü tarixçisi Leonti Mroveli uydurma "Kartlis Tsoxreba" adlı əsərdə Yafəsin oğlu Qomerin Torqamı erməni və gürcü xalqlarının əcdadı elan edərək bu iki xalq haqqında saxta şəcərə uydurmuşdur.

Lakin yəhudi mənbələrində və o cümlədən Yozef Flavinin "Yəhudi qədimliyi" əsərində Torqamının oğlunun hamısı türklərdir daşıyırlar və onun gürcü və erməni olan heç bir oğlunun adı qeyd olunmamışdır. Bir çox qədim yəhudi dini kitabların şərhələrində Torqamın türk ölkəsi olduğu

Ələsgər Siyablı

mədəniyyətin Misir uyqarlığının yaranmasındakı rolu haqqında bəhs edərək yazır ki, Anauda tapılan bir çox artefaktların Misirdə aşkar edilmiş artefaktlarla müqayisəsi Misirin qədim əhalisinin misirşünasların əksəriyyətinin də qəbul etdikləri kimi Orta Asiyadan Qırmızı dəniz vasitəsilə köçərək Misirdə yerləşdiklərini sübut edir. Onlar özləri ilə Anau və Orta Asiya üçün xarakterik olan it cinsini və iri buynuzlu heyvanları da gətirmişlər. Həmçinin Yunanıstanda və Mərkəzi Avropada və Avstriyada Anau üçün xarakterik it cinsinin aşkar edilməsi xalqların miqrasiya istiqamətini və qədim dövrdəki ticarət münasibətlərini göstərir. (Raphael Pumpelly. 1908. Səh. 354)

Pumpellyyə görə Anau tayfaları batıya doğru köçləri zamanı əhliləşdirdikləri heyvan növlərini, o cümlədən öküzü e.q. 6000 mininci ildə Ön

tarixinə həsr etdiyi əsərində Misirin qədim xalqının Mərkəzi Asiya mənşəli olduğunu yazır: "Misirin şimalında və şərqində Aralıq dənizi, Qaradəniz, Qafqaz, Xəzər dənizi, Hind çayı və dəniz sularının yuduğu Asiyanın cənub sahilləri arasında fironlara məlum olmayan müxtəlif dillərdə danışan, lakin təməldən eyni ənənə ətrafında birləşmiş xalqlar yaşayırdılar. Bu xalqların yaddaşında əcdadlarının dünyaya yayılmadan öncə yaşamış oldukları ilk vətənləri haqqındakı xatirələr dumanlı əfsanə şəklində həkk olunaraq yaşamaqda idi. Ora yüksək bir dağ və ya dağ yaylasından ibarət idi. Bu yer Himalayın Pamir yaylası ilə birləşdiyi yerdəki dağ silsiləsini təşkil edən ərazi olub Asiyanın müqəddəs Oksus, Yaksart, Gilmənd və Hind çaylarının öz başlanğıclarını gətirdikləri yer, Pamir yaylası və yadağ silsiləsinin mərkəzinə

Dünya tarixinin Turan dövrü

yazılmışdır.

Almaniyanın görkəmli assuroloq tarixçisi A.Virth Qoqu Fələstinə və Misirə hücumda müşayiət edən Torqam insanlarını türklərlə eyni olduklarını yazır. (Wirth A. 1905, Səh. 54)

XXVIII FƏSİL.

Misir uyqarlığı və onun Turanlı kökləri

Misir uyqarlığı Sumerdən sonra ikinci qədim beşər uyqarlığı hesab olunur.

Bir çox müəlliflər Misir uyqarlığının yaranmasında turanlı tayfaların böyük qatqısı olduğu haqqında bəhs etmişlər. Mərkəzi Asiyada təşəkkül tapmış Turan uyqarlığına mənsub ön türklər müxtəlif səbəblər üzündən öz ilkin yurdlarını tərk edərək yer üzünə yayılmış və ilkin turan mədəniyyəti rüşeymlərini dünyanın müxtəlif ərazilərinə, o cümlədən Misirə daşımışlar.

Türkistanda qədim Anau uyqarlığının aşkar edən R.Pumpelly bu arxeoloji

Asiyaya, ordan Misirə və Afrikaya aparmaqları nəticəsində orda yayılmışdır. Öküz kultunun ilk olaraq Babilə, Hindistanda və Misirdə yaranmış olduğu iddia edilsə də, bu etiqadın ilkin vətəni heç şübhəsiz ki, öküzün ilkin əhliləşdirildiyi ərazi, yəni Anaudur.

Misir mumiyyələrini və misirlilərin qədim köklərini tədqiq edən yəhudi əsilli etnoloq Elliot Smitin gəldiyi nəticəyə görə sumerlər fironlar sülalələrinə qədərki Aralıq dənizi irqinə mənsubdurlar. Bu irqin doğu qolu Hindistana qədər, batı qolu isə Böyük Britaniya və İrlandiyaya qədər yayılmışdır. (D.Mackenzie. 1915. Səh. 4-6)

Fransanın XIX əsrdəki böyük tarixçisi Qaston Maspero Qədim xalqları

təşkil etdiyi ərazidir. (Caston Maspero. 1876, Səh. 132)

Lenorman Misirdə metaldan istifadə etmək ənənəsinin əsasını Okus çayının sahilində təşəkkül tapmış və sonra Ön Asiyalıların böyük köçlərindən öncə doldurmuş olan, lakin qədim zamanlarda geri çəkilməyə məcbur olan turanlılar tərəfindən qoyulmuş olduklarını yazır. (Lenormant F. 1895, Səh. 174)

Qədim Misir uyqarlığı əhalisinin dilində ölkənin adı Ku Mat şəklində yazılır və sözün sumer dilində mənası "çay sahilindəki ölkə" deməkdir. "Ku" sumer dilində "çay sahili" və "mat" "ölkə" deməkdir. Ölkənin "Ku Mat" adı sami akkad dilində "Tu meru" kimi ifadə olunub eynilə "çay ölkəsi" deməkdir. Misir sonrakı dövr əhalisi olan qoptların dilində bu ad "Ta Kemet" şəklində ifadə olunur. Coğrafi baxımdan iki hissədən ibarət olan Misirin yuxarı hissəsi "Ta şemeav", aşağı hissəsi isə "Ta mehev" adlanırdı. (B.J.Henry; Peter A. Piccione. 2001, Səh. 76, 40)

Qədim Misir dilində ölkənin adının Kemet şəklində "çay ölkəsi" adı daşınması mərkəzi ərazisi Nil çayının geniş deltası və onun ətrafını əhatə edən adına daha uyğundur. Kem adı türk dillərində də çay anlamı daşıyır və Sibirde bu adla çoxlu çaylar mövcuddur.

Qədim misirlilər öz ölkələrini torpağın münbit tünd rənginə görə "Ta Kemit", yəni "qara ölkə" adlandırdılar. Lakin ola bilsin ki, bu əraziyə şərqdən gəlmiş yadelli tayfalar qədim Misir əhalisini ya dərillərinin rənginə görə, ya dahökmran idarəedicisi təbəqə kimi tabeliklərində olan əhalini "Ta Kemit", yəni "qaralar ölkəsi" və ya "qara xalqın və ya insanların" ölkəsi aslandırırıdılar. Kemit sözü semit etnoniminin s-k əvəzlənməsi ilə yaranan fonetik şəklində ola bilər. Bu ad qədimlərdə Mesopotamiya və Nil çayı deltasına basqınlar edən vəhşi sami tayfalarına Sumer və Misirin hökmran təbəqəsi tərəfindən verilmiş ümumi ad idi. Turanlı Sumerin hökmran sülalə boyu olan "əsizlədə ağalar" olan Kəngərlər onlara tabe olan əhali kütləsini ümumi adla "qara başlar" adlandırdılar...

(ardı gələn sayımızda)